సేకరణ-సంపాదకత్వం: కాత్యాయనీ విద్మహే

తెలుగు ఆధునిక సాహిత్యప్రపంచంలో బుచ్చిబాబుగా ప్రసిద్ధులైన శివారాజువెంకట సుబ్బారావు కథా రచయిత, నవలాకర్త, నాటక, నాటికా రచయిత, వ్యాసకర్త, సాహిత్య వివేచనా తత్పరుడు, ఆత్మ కథారచయిత, కవి, చిత్రకారుడు. 1946లో వెలువడిన ఆయన 'చివరకు మిగిలేది' నవలకు తెలుగు నవలా చరిత్రలో ఒక విశిష్టస్థానముంది. ఆయన 60 కథల వరకూ వ్రాశారు. ఆద్యంతాలు - మధ్య రాధ, ఉత్తమ ఇల్లాలు, ఒకే నిద్ర - ఎన్ని కలలు వంటి నాటకాలనూ, శిష్యరక్షిత, ఒమర్ ఖయ్యాం, రాయల కరుణకృత్యం లాంటి నాటికలనూ రాశారు. షేక్ స్పియర్ సాహితీ పరామర్శ చేశారు. ' నా అంతరంగ కథనం' అనే బాల్యజీవితానికి సంబంధించిన ఆత్మకథనూ, 'నన్ను మార్చిన పుస్తకం' అనే తన వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రభావితం చేసిన పుస్తక ప్రభావక శక్తి పరిచయాన్నీ రాశారు. బుచ్చిబాబు రచనల్లో ఆయన బహుముఖ సృజనాత్మక సాహిత్య వ్యక్తిత్వాన్ని వెల్లడించేవి ఆయన రాసిన కథలు. కథారచనలో సమకాలిక కథారచయితల కంటే భిన్నంగా తనదైన ధోరణినీ, శైలినీ, కథా శిల్పాన్నీ ఏర్పరచుకున్న రచయిత బుచ్చిబాబు. - ***కేతు విశ్వనాథరెడ్డి (దీపధారులు పుస్తకంలో)***

బుచ్చిబాబు డైరీలు - సమయం, సందర్భం

సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, వైజ్ఞానిక సాహిత్య కళారంగాలలో చేసిన విశేషకృషివల్ల ప్రసిద్ధికి వచ్చిన వ్యక్తుల జీవితాలను పునర్నిర్మించి తరువాతి తరాలవాళ్ళకందించటానికి ఆయా వ్యక్తులు వ్రాసుకున్న డైరీలను - ఉత్తరాలను మించిన అధికారిక ఆధారాలు వేరేవీలేవు. ముఖ్యంగా సాహిత్య రంగంలో రచయితల వాఙ్మయ జీవిత సూచికలను సిద్ధం చేయటంలో భాగంగా వారి వాఙ్మయ జీవిత విశిష్టతలను వ్యక్తం చేసే డైరీలను - ఉత్తరాలను ప్రచురించటం ప్రయోజనకారిగా వుంటుంది.

డైరీ - దినచర్య రచన. వ్యక్తుల నిత్యజీవిత విషయాలను, కుటుంబ సంబంధాలను, స్నేహ సంబంధాలను, వృత్తిపర విషయాలను మాత్రమే కాక వాళ్ళ అభిరుచులను, అభిప్రాయాలను, కాంక్షలను, ఆంతర్యాలను, అలవాట్లను, ప్రవర్తనారీతులను, ఆశాభంగాలను పట్టి చూపించేది డైరీ. డైరీ వ్రాయటం అంటే వ్యక్తులు తమ అంతరంగాన్ని తామే తమముందు పరిశీలనకు పెట్టుకోవడమన్నమాట. ఏ

దాపరికాలు, భయాలు, వంచనలు లేకుండా అంతరంగాలను విప్పిపరచే వీలుండటం వల్ల డైరీలు చాలావరకు రచయిత అసలైన వ్యక్తిత్వానికి నిలువుటద్దాలుగా ఉంటాయి.

డైరీలు - ఉత్తరాలు ఆ వ్యక్తులకు సంబంధించిన విస్తృత సమాచారాన్నందిస్తాయి. ఈ విస్తృత సమాచారం తత్కాలంలో దానంతటదిగా సాధించే ప్రయోజనం పెద్దగా వుండకపోవచ్చు. కానీ తరువాత తరువాత ఆ వ్యక్తులను చుట్టుకుని జరిగే పరిశోధనలకు ముడిపదార్థంగా పనిచేస్తూ మార్గదర్శక సూత్రాలను నిర్దేశించగల స్థితిలో వుంటుందనటంలో సందేహంలేదు. ఈ సందర్భంలో డైరీలను - ఉత్తరాలను చెత్తకింద తీసిపారేసిన వాళ్ళున్నప్పటికి అలాంటి వాటి ఆధారంతోనే వర్జీనియావుల్ఫ్ వంటి రచయితలు చక్కని జీవిత చరిత్రలను రూపొందించిన విషయం గమనించవచ్చు.

ఈ క్రమంలో సామాజిక సాహిత్య రంగాలలోని మనుషుల డైరీలకు మరింత ప్రాధాన్యత ఉంది. సమకాలీన సామాజిక రాజకీయాంశాల పట్ల రచయిత ప్రతిస్పందనా స్థాయిని, చైతన్యాన్ని, రచయిత సాహిత్య దృక్పథం రూపొందుతున్న క్రమాన్ని అర్థం చేసుకొనటానికి ఈ విధంగా డైరీలు వల్ల లభించే విస్తృత సమాచారం తోడ్పడుతుంది. అసలు సాహిత్యరంగంలో డైరీలను ఉత్తరాలను సేకరించి అధ్యయనానికి వీలుగా సంపాదించి ప్రచురించటం పాశ్చాత్య భాషాసాహిత్యాలననుసరించి వచ్చిన సంప్రదాయమే. 1857 తరువాత తెలుగు సాహిత్యంలో వచ్చిన నూతన పరిణామం ఫలితమిది. ఈ క్రమంలో గురజాడ అప్పారావుగారి డైరీలు - లేఖలు, కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి డైరీలు - లేఖలు, విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి డైరీలు - లేఖలు ప్రచురించబడ్డాయి. 2007లో మనసు ఫౌండేషన్ ప్రచురించిన 'రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి రచనా సాగరం' పుస్తకంలో 1935 నుండి 1941 వరకు లభించిన రావిశాస్త్రి డైరీలు చేర్చబడ్డాయి

ఆధునిక కాలంలో తెలుగుభాషా సాహిత్య రంగాలలో డైరీలను - ఉత్తరాలను సంపాదించి, ప్రచురించి అధ్యయనావకాశాలను విస్తృతం చెయ్యాలన్న దృక్పథం రోజురోజుకీ బలపడుతున్నది. ఈనాడు అటు రచయితలు - ఇటు విమర్శకులు రచయితల డైరీలను, ఉత్తరాలను బయటపెట్టటం ద్వారా ఆయా రచయితల రచనల గురించి కొత్త కొత్త విషయాలను తెలుసుకోవటం ఎట్లా వీలవుతుందో చెప్తున్నారు.

నిజానికి బుచ్చిబాబు డైరీలను 1983 లోనే బుచ్చిబాబు వాఙ్మయ జీవిత సూచికలో భాగంగా అచ్చువేయటం జరిగింది . 1978-1983 మధ్యకాలంలో చివరకు మిగిలేది నవల మీద పిహెచ్‌డి కి పరిశోధన చేస్తూ బుచ్చిబాబు సాహిత్య వ్యక్తిత్వాన్ని దృక్పథాన్ని అర్థం చేసుకొనటానికి ఆయన సమస్త సాహిత్యాన్ని సేకరిస్తూ అధ్యయనం చేస్తున్న ఆరోజుల తపనను తీర్చిన సాహిత్యంలో బుచ్చిబాబు డైరీలు, ఉత్తరాలు ప్రధానమైనవి. బుచ్చిబాబుగారి భార్య శివరాజు సుబ్బలక్ష్మి గారు విశాల హృదయంతో అవి అన్నీ చూడటానికి నాకు అవకాశం ఇచ్చారు. 1980 మేలో వారం రోజులు, జూన్‌లో వారం రోజులు, జులైలో వారం రోజులు - 1981 జులైలో మరో వారం రోజులు హైదరాబాదులో వారింట్లోనే వుండి డైరీల పని చూసుకోవటం జరిగింది. యింకా మిగిలివున్న డైరీలను నాతోపాటు వరంగల్‌కు తీసుకొచ్చుకోవటానికి సుబ్బలక్ష్మిగారంగీకరించటంతో - తెచ్చుకున్న డైరీలపని 1981 సెప్టెంబర్‌లో కొంత, 1982 జనవరిలో మరికొంత చేసుకోగలిగాను. 1982 మార్చిలో మళ్ళీ ఒకసారి హైదరాబాదు వెళ్ళి మూడు రోజులుండి డైరీల పని పూర్తిచేసుకుని వచ్చాను.

బుచ్చిబాబు వ్రాసుకున్న డైరీలు మొత్తం 18 లభించాయి. వాటిలో మొదటిది 1935 సంవత్సరపు డైరీ. ఆ తరువాత నాలుగు సంవత్సరాల డైరీలు లేవు. 1940 సంవత్సరపు డైరీ ఉంది. ఆ తరువాత ఆరు సంవత్సరాల డైరీలు లేవు. మళ్ళీ 1947-48 సంవత్సరపు డైరీలు వున్నాయి. 1949 సంవత్సరపు డైరీలేదు. 1950 డైరీ వుంది. 1951 డైరీ లేదు. 1952 డైరీ ఉన్నది. తరువాత రెండు సంవత్సరాల డైరీలు లేవు. 1955, 1956 సంవత్సరపు డైరీలున్నాయి కానీ 1957 డైరీలేదు. 1958 నుండి 1967 వరకు మొత్తం పది డైరీలు వరుసగా

ఉన్నాయి. దొరికిన మొదటి డైరీ అంతముందునుండే ఆయన డైరీలు వ్రాయటం ప్రారంభించి వుండటానికి వీలుంది. 1967లో మరణించే వరకు ఆయన డైరీ వ్రాశాడు. అయితే మధ్యలో ఆయా సంవత్సరాల డైరీలు దొరకకుండా పోయినవి 15. వీటిని గురించి శ్రీమతి సుబ్బలక్ష్మిగారు కూడా ఏమీ చెప్పలేకపోయారు. ముఖ్యంగా బుచ్చిబాబు నవలా వస్తువును గురించి ఆలోచించే సమయంలోని డైరీలు దొరకక పోవటం వలన ఆ నవల గురించి తెలియవలసిన రచయిత అంతరంగం వెలుగులోకి రాకుండా పోయింది.

దొరికినంతవరకు డైరీలలో కొన్నిరోజులు అసలేమీ వ్రాయబడలేదు. మరికొన్ని రోజులలో ఎత్తివ్రాసి చూపించదగినంత ముఖ్యవిషయాలు కనిపించవు. అలాంటివాటినన్నింటిని వదిలివేయటం జరిగింది. ఆయన దినచర్యలన్నీ కూడా యథాతథంగా ఎత్తివ్రాయలేదు. వాఙ్మయ జీవిత విశేషాలయిన రచనలు చేయటాన్ని గురించిన వివరాలను, వాటికి సంబంధించిన ఆదాయాలను, చేసిన ఉపన్యాసాలను, సమకాలీన సాహిత్యం, సినిమా మొదలైన కళారూపాలను గురించిన అభిప్రాయాలను, సమకాలీన రచయితలతో వున్న సంబంధ బాంధవ్యాలను దృష్టిలో వుంచుకుని బుచ్చిబాబు డైరీలలోని విషయాలను ఎత్తి వ్రాయటం జరిగింది. ఆ మేరకు బుచ్చిబాబు డైరీలు నా దృష్టి కోణం నుండి ,సాహిత్య సాంస్కృతిక ప్రయోజనాల కోణం నుండి కొంత సెన్సార్ అయినవనే చెప్పాలి.

బుచ్చిబాబు డైరీలు 1935 నుండి లభిస్తున్నాయి. అప్పటికి ఆయనకు 20 సంవత్సరాలు. ఇంటర్మీడియట్ చదువు పూర్తయింది. రచయితగా, చిత్రకారుడుగా, నాటక అభిమానిగా సాహిత్య అధ్యయన పరుడుగా ఆయన రూపొందుతున్న కాలం అది. ఆ కాలంలోనే ఆయన దినచర్య రచన ప్రారంభించారు.. ఇంగ్లీష్ భాషా సాహిత్యాల పట్ల ఆయనలో ప్రత్యేక అభినివేశం బలపడుతున్న కాలం కూడా అది. తరువాత ఆయన ఇంగ్లీష్ సబ్జెక్ట్‌తో బియ్యే చెయ్యటమే కాక ఇంగ్లీష్ ఎమ్మే కూడా చేసారు. అందువల్లనే కావచ్చు ఆయన డైరీలు చాలా వరకు ఇంగ్లీష్‌లోనే ఉన్నాయి. వాటిని ఎడిట్ చేస్తూ ఎత్తి రాసుకొంటున్నప్పుడు నేను ఇంగ్లీష్‌లోనే రాసుకొన్నాను. బుచ్చిబాబు చిత్రకారుడు కూడా కనుక డైరీలలో చాలా వాటికి స్వయంగా చిత్రించి వేసుకొన్న కవరు పేజీలు ఉన్నాయి.

ఈ డైరీలు బుచ్చిబాబు లేఖలే కాక ఆయనకు ఇతర సాహిత్యకారులు రాసిన లేఖలుతో సహా 'బుచ్చిబాబు వాఙ్మయ సూచిక' ను రూపొందించి నా సిద్ధాంత వ్యాసం 'చివరకు మిగిలేది:మానసిక సామాజిక స్రవంతి- నవలా విమర్శ' కు అనుబంధంగా ప్రచురించి ఇప్పటికి 32 ఏళ్ళు. 2015(జూన్ 14)-2016 బుచ్చిబాబు శత జయంతి సంవత్సరం. కొత్తతరాన్ని బుచ్చిబాబు సాహిత్య అధ్యయనం వైపు ప్రేరేపించటానికి బుచ్చిబాబు డైరీలు ప్రచురించటం అవసరమని అదెలా ఆచరణ సాధ్యం చెయ్యాలా అని ఆలోచిస్తున్న తరుణంలో 2015 జూన్ 14న అమెరికాలో వీక్షణం నెలవారీ సదస్సులో నేను పాల్గొనటం జరిగింది. కిరణ్‌ప్రభ గారి ఇంట్లో జరిగిన ఆ సదస్సులో బుచ్చిబాబు సాహిత్యం గురించి మాట్లాడే అవకాశం నాకు లభించింది. ఆ సందర్భంలో సాగిన సంభాషణ ఫలితం బుచ్చిబాబు డైరీలను కౌముదిలో సీరియల్‌గా ప్రచురించటానికి కిరణ్‌ప్రభగారు ఇష్టంగా ముందుకు రావటం. కొత్తతరం పాఠకులకు కొత్త పద్ధతిలో బుచ్చిబాబును చేరువ చెయ్యటం మంచిదే కదా అని నేను 'సరే' అన్నాను. ఇంగ్లీష్‌లో ఉన్న డైరీలను తెలుగు చేసి వేద్దామని కూడా ఆయనే అన్నారు. బుచ్చిబాబు డైరీల ప్రచురణకు సమయం సందర్భం ఇలా సమకూడాయి. ఈ నాడు ఇందుకు అవకాశం కల్పించిన కౌముది నిర్వాహకులు కిరణ్‌ప్రభ గారితో పాటు, ఆనాడు ఈ పనిలో ప్రేరణ అయిన బంగోరె (బండిగోపాలరెడ్డి)గారు ఈ పని ఇంత సమగ్రంగా చేయటానికి పూర్తి సహాయ సహకారాలు అందించిన శివరాజు సుబ్బలక్ష్మి గారు - నాకెప్పుడూ స్మరణీయులు.

- కాత్యాయనీ విద్మహే

(క్రిందటి సంచికనుంచి కొనసాగింపు)

బుచ్చిబాబుగారికి ప్రముఖులు వ్రాసిన ఉత్తరాలు

ANDHRA PRABHA

V.R.NARLA Club House Road.

Editor.

Mount Road. Madras – 2

శ్రీ బుచ్చిబాబుగారికి,

నమస్కారాలు ఇప్పుడే మీ నవల ముగించాను. అంతా చదివిన తర్వాత "చివరికి మిగిలింది –"

(1) సముద్ర వొడ్డున వొంటరిగా తిరిగినప్పుడు, కులూ లోయవైపుగాను, టిబెట్టు వైపుగాను తెరల తెరల ఎండలో కళకళలాడుతూ ఉన్న మంచుకొండలను సిమ్లాలో నిరుడు చూచినప్పుడు, అజంతా ఎల్లోరాలలోను, నాగార్జున కొండలోనూ వెంట ఉన్నవారి మాటలు వినబడకుండా నేలకు తాపడం చేయబడినట్టు నిలబడిపోయినప్పుడు, గోడ గడియారం పన్నెండు, ఒకటి, రెండు గంటలు కొట్టుకుంటూ పోయిన తర్వాత కూడా నిద్రపట్టక, మూసేసిన పుస్తకాన్ని తిరిగి చదవడంకోసం లైట్ వెయ్యటం, తియ్యటం చేస్తూ విసిగి నక్షత్రాల వంక రెప్ప వెయ్యకుండా చూస్తూ పడుకున్నప్పుడు – నన్ను సన్న సన్నగా చురుకుగా, తియ్యతియ్యగా కాలుస్తుండే బాధ.

(2) అణచి పెట్టుకుందామన్నా అణగకుండా ఇలాంటి రచన నేను కాక మరొకరు చేశారన్న అసూయ.

(3) పది, పదిహేను సంవత్సరాలుగా నా మనస్సులో మెదులుతున్న ఒక నవల – "..." "వెలుగు ముఖం చూచే ప్రాప్తి నాకు లేనే లేదా" అని నిగిడ్చిన బరువు నిట్టూర్పు.

(4) ఇప్పటికైనా తెలుగులో ఒక గొప్ప నవల వచ్చిందన్న గర్వం.

ఇంతకంటే ఇప్పుడు నవలను గురించి అంటే దాని ప్రాశస్త్యాన్ని గురించి – వ్రాయనవసరం లేదు. కాని, కనీసం వయస్సులో పెద్దవాడిని కాబట్టి (మీరు అపార్ధం చేసుకోరన్న ఆశతో) కొన్ని సూచనలు చేస్తాను.

(1) మీరు ఇంగ్లీషులో ఆలోచించి తెలుగులో వ్రాస్తారేమోనని అనుమానం. ఇందువల్ల కొన్ని కొన్ని ఘట్టాలలో రచనకు నవ్యత్వం, వైశిష్ట్యం వస్తున్నా, మరికొన్ని చోట్ల పట్టిచ్చినట్టుగా ఉంటున్నది. పైగా ఆంగ్లేయ భాషతోను, సంప్రదాయాలతో పరిచయం లేనివారికి ఈ భాగాలు అయోమయంగా తోచే ప్రమాదం ఉంది.

(2) మిశ్రమ సమాసాలు కొన్నికొన్ని చోట్ల చెవికి కటువుగా ఉన్నాయి. "ప్రాచీన పునాదులు" (1 పేజీ), "నైతిక పిరికితనం" (314 వ పేజీ) మొదలైనవి ఇవి దొర్లడానికి కూడా పూర్తిగా ఇంగ్లీషులో ఆలోచించడమే కారణం కావచ్చు. ప్రిమిటివ్ ఫోర్స్ అనే దానికి కావచ్చు – "ప్రాచీన శక్తులు" అని అనువాదం చేస్తూ వచ్చారు. ప్రిమిటివ్ అనే దానికి "అనాది" దగ్గరగా ఉంటుందేమో.

(3) నిజం చెప్పొద్దూ – ప్రతిభకు తగిన జాగ్రత్త తక్కువేమోనని మొదటి నుంచి చివరి వరకు అనిపించింది. "మరి ఏ కొంచెం జాగ్రత్త చూసినా, ఈ వాక్యానికి మరింత జిగి వచ్చేది కదా?" లేకపోతే "ఈ సన్నివేశానికి మరింత శోభ వచ్చేది కదా?" అనిపించిన సందర్భాలు అనేకం. కొంచెం పెద్ద లోపాలుగా కనబడిన వాటిని కొన్నింటిని చూపిస్తాను. 1936లో కాకినాడలో లాఠీ చార్జీ జరగడానికి ఆ సంవత్సరంలో దేశంలో సత్యాగ్రహం లేదు. ("చప్పుడు చెయ్యని సంకెళ్ళు" ప్రకరణం) 275వ పేజీలో "వారం గడిచింది.... దయానిధి బయటికి వెళ్ళాడు". ఇంతేకాక అసలు దయానిధి రాజకీయ సభలో ఉపన్యాసమిచ్చి లాఠీ దెబ్బలు తినడానికి సంసిద్ధపడేవాడనటానికి తగిన పునాది కథలో అంతకు ముందులేదు. ఆ తర్వాత కూడా అతడిలో రాజకీయపువాసనలు అంతగా కనబడవు. ఈ మొత్తం సన్నివేశమే "అతికి"నట్టుగా ఉన్నది.

ఇలాగే చిన్న చిన్న అసంతృప్తులు మరికొన్ని చెదురు చెదురుగా ఉన్నాయి. ఏమైనా, ఇతరులకు సాధ్యంకాని దృక్కోణం నుంచి మీరు జీవితాన్ని చూడగలుగుతున్నారు. ఆ చూపులో నిశితత్వం ఉన్నది. నిశితంగా చూచిన దాన్ని కవిగా చెప్పగల ప్రతిభ ఉన్నది. మీరు సాహిత్య పథకం వెంట చాలాదూరం పురోగమించగలరు. మీకు – తిరిగి పెద్దరికాన్ని ఆపాదించుకుని నా ఆశీస్సులు.

నమస్కారాలతో, ప్రారంభించి, ఆశీస్సులతో ముగించడం విడ్డూరమైనా, ఇది నిర్మల హృదయం వ్రాయించిన లేఖ.

– నార్ల

పి.ఎస్. ఈ ఉత్తరాన్ని చదివి వినిపించడానికి నేను బెజవాడ రానక్కరలేదనుకుంటాను.

నార్ల సూచనలకు బుచ్చిబాబు సమాధానాలు.

(నార్ల వ్రాసిన ఉత్తరానికి జవాబుగా వ్రాసినట్లున్న "బుచ్చిబాబు" అని ఇంగ్లీషులో ఉన్న లెటర్ హెడ్ కాగితాలు రెండు బుచ్చిబాబు గారింట్లో దొరికాయి. దీనికీ మొదలుగాని, తుదిగానీ లేదు. ఈ రెండు కాగితాలు – నార్ల ఉత్తరానికి జవాబు వ్రాసి పోస్టు చేయకపోవటం వల్ల పోయినవి పోగా మిగిలినవి కావచ్చు. ఈ రెండు కాగితాలలో ఉన్న విషయాన్ని యిక్కడకు యధాతథంగా పేర్కొనటం జరిగింది. నార్ల ఉత్తరం వెనువెంట ఈ విషయాన్ని ప్రచురించటం పరిశీలనా సౌలభ్యం కోసం ఇందువలన బుచ్చిబాబు నార్ల ఉత్తరానికి ఏవిధంగా ప్రతిస్పందించి కొంతలో కొంతగానయినా అంచనా వేయటానికి వీలవుతుంది ఈ అసంపూర్ణ లేఖ కాగితానికి ఒక వైపు మాత్రమే వ్రాయబడి ఉంది.)

నేనపార్థం చేసుకోను. విమర్శ వల్ల రచయింత బాగుపడతాడనుకుంటాను. భాషను గురించి మీ అభిప్రాయాలతో ఏకీభవిస్తున్నాను. ఇంగ్లీషులో ఆలోచన అనను. అసలు అప్రోచే విజాతీయం. సిసలైన తెనుగుతో పరిచయం కావడం కారణమనుకుంటాను. కొంత వ్యక్తిగతమైన పెంకితనం కూడా ఉండొచ్చు. "నైతిక పిరికితనం" వికృతంగా ఉంది – సందేహం లేదు. 'ప్రాచీన ' కంటే 'అనాది ' సరియైనదని తెలిసి కూడా 'ప్రాచీన ' శక్తులు – వీట్ల ధ్వని చాలా యిష్టం. మీరు గమనించే ఉంటారు ఈ అపభ్రంశాలు, సంభాషణల్లో అంతగా ఉండవు. హాక్నీడ్‌గా వ్రాస్తానేమోనన్న భయం వల్ల కాబోలు. భాషతో కుస్తీలు అందరూ వాడే పదాలు, వాక్య నిర్మాణ పద్ధతులు, పోకడలు – యివేవి లేకుండా వ్యక్తిగతమైన శైలొకటి అలవాటయింది. ఈ రకం శైలితో, మనస్తత్వంతో మీకు పరిచయం ఉంది గనక హర్షించగలిగారు. లేకపోతే యిదంతా అయోమయంగా వుండివుండునేమో. స్వచ్ఛమైన ఇడియం – జాతీయాలు: అచ్చంగా మనుషులు మాట్లాడే వ్యావహారికం – ఇవి మీ రచనల్లో నన్నెంతో ఆకర్షించినై సంభాషణల్లో వాటిని నేనూ ఉంచే యత్నం చేస్తుంటాను. కాని మిగతా పన్లకి యిది నాకు సాధ్యం కాదు. శ్రీపాద వారు భారతం క్షుణ్ణంగా చదవమని నాకు సలహా యిచ్చారు.

నిజమే జాగ్రత్త తీసుకోలేదు; కాస్తంత శ్రమపడి భాషని సంస్కరించివుంటే మరింత బాగుండేది. 1936 రాజకీయాలు పెద్ద తప్పే. చిత్రం, ఆ అధ్యాయం వ్రాసే ముందు డాక్టర్ పట్టాభిగారి కాంగ్రెస్ చరిత్ర చదివానుస్మాండి, తప్ప సంవత్సరం చూపడానికి మరేమన్నా కారణాలున్నాయేమో నాకిప్పుడు జ్ఞాపకం లేదు. దాన్ని సరిదిద్దుదాం.

దయానిధి రాజకీయాలు: పాఠకుడి దృష్ట్యా మీ విమర్శ వొప్పుకోవాల్సిందే. మళ్ళా కొన్ని అధ్యాయాలు తిప్పి వ్రాస్తే తప్ప యిప్పుడు మనమేమీ చెయ్యలేం. విద్యార్థి దశలో, అట్లాంటి ప్రవర్తన అసందర్భం కాదనుకుంటాను. పైగా, అతను భార్య వద్ద నుండి పారిపోతున్నాడు. సమూహం ఉద్రేకంలో కొట్టుకుపోవడానికి రాజకీయ వాసనలుండాలంటారా?

ఏదో కారణం చెప్పుకుని, సమాధానం పడటం కష్టం కాదనుకోండి – ఐనా యిదొక లోటుగానే అంగీకరిస్తున్నాను.

కొనసాగింపు వచ్చేనెల

Post your comments